

ԿՈՆՍԱԼՏԻՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ. ԴԻՄԱՆԿԱՐԻ ՆՐԱԳԾԵՐ

ԱՆՆԱ ԱՍԱՏՐՅԱՆ, ԼԻԼԻԹ ԱՐՏԵՄՅԱՆ

«Կոնստանտին Պետրոսյանը պատկանում է հայ կոմպոզիտորների այն սերնդին, ովքեր իրենց վառ անհատականությամբ և վարպետությամբ բնորոշում են հայ ժամանակակից երաժշտությունը: Նրա «Հայրենի դղանջներ» ժողովրդական երգերի շարը, որոնց գողտրիկ մշակումներն իրականացված են կոմիտասյան ավանդույթներով, սակայն ժամանակակից ստեղծագործական մոտեցումով, անկասկած, ունի գեղարվեստական բարձր արժեք և զգալի երևույթ է մեր երգչախմբային արվեստում»:
Էդվարդ ՄԻՐՉՈՅԱՆ

Հոգվածը նվիրված է ԱՄՆ-ի Ռոդ Այլենդ նահանգում գործող «Հայկական երաժշտական փառատոն» հայկական մշակութային կազմակերպության ղեկավար, Փրովիդենսի (ԱՄՆ) Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ հայկական առաքելական եկեղեցու մշակութային և երաժշտական տնօրեն, Ռոդ Այլենդի հայկական երգչախմբի և Մասսաչուսեթս նահանգի Մեծ Վուստերի հայկական երգչախմբի հիմնադիր և ղեկավար, Բոստոնի հանրահայտ «Երևան» երգչախմբի և նվագախմբի գեղարվեստական ղեկավար և զլխավոր դիրիժոր, Ամերիկայի հայկական թանգարանի (Բոստոն) հոգևոր երաժշտության խորհրդի անդամ և երաժշտական ծրագրերի համակարգող, կոմպոզիտոր Կոնստանտին Պետրոսյանի ստեղծագործական բազմակողմանի գործունեությանը:

Քանալի բառեր – Կոնստանտին Պետրոսյան, կոմպոզիտոր, «Հայաստան» երգը մենակատարի, երգչախմբի և սիմֆոնիկ նվագախմբի համար, Կոնցերտ ծայնի և քաղնվագախմբի համար, «Հայկական երաժշտական փառատոն»:

2003-ին Երևանում, Արամ Խաչատրյանի տուն-թանգարանում տեղի ունեցած հեղինակային համերգի ընթացքում, «Կոմիտաս» երգչախմբի կատարմամբ, Հովհաննես Միրզոյանի ղեկավարությամբ տեղի ունեցավ պրեմիերան կոմպոզիտոր Կոնստանտին Պետրոսյանի ստեղծագործության երգչախմբային ժանրը ներկայացնող «Հայրենի դղանջների», որն a cappella կանանց երգչախմբի համար ստեղծվել էր հենց 2003-ին: Հենց Երևանում 2006-ին «Հայրենի դղանջները» ձայնագրվեց ձայնասկավառակի վրա, իսկ 2016-ին «Կոմիտաս» հրատարակչությունը հրատարակեց «Հայրենի դղանջների» նոտաները:

Բազմաժանր է Կ. Պետրոսյանի ստեղծագործությունը. նա ոչ միայն երգչախմբային, այլև սիմֆոնիկ, կամերային, գործիքային և վոկալ բարձրարժեք ստեղծագործությունների (դրանցից շատերը ձայնագրվել են ու հրատարակվել աշխարհի տարբեր երկրներում), կինոերաժշտության և թատե-

րական ներկայացումների համար գրված երաժշտության հեղինակ է¹:

Ու դժվար թե Հայաստանում գտնվի գեթ մեկը, ում ծանոթ չլինի Կոնստանտին Պետրոսյանի՝ մենակատարի, երգչախմբի և սիմֆոնիկ նվագախմբի համար գրված «Հայաստան» երգը, որն ստեղծվել է 1984 թվականին՝ Նանսեն Միքայելյանի տեքստով: «Հայաստանի» պրեմիերան կայացավ 1984թ. հունիսի 21-ին, Կոմպոզիտորի և Ռուսլան Գալստյանի՝ Հայֆիլհարմոնիայի մեծ համերգասրահում տեղի ունեցած հեղինակային համերգի ընթացքում, Ռուբեն Մաթևոսյանի ու Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության էստրադային-սիմֆոնիկ նվագախմբի կատարմամբ՝ Մելիք Մավիսակալյանի ղեկավարությամբ: Ընդ որում, ինչպես պատմում է հեղինակը, այս երգի ստեղծման գաղափարն իրեն հուշել էր իր հին բարեկամ, հայկական ռադիոյի հայ երաժշտության խմբագիր Կարինե Հալաջանը:

«Հայաստանը» հնչեց նաև 1984 թ. դեկտեմբերի 11-17-ին Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմակերպած Սովետահայ երաժշտության փառատոնի բացման համերգին՝ Հայաստանի հեռուստառադիոպետկոմի սիմֆոնիկ նվագախմբի (դիրիժոր՝ Ռաֆայել Մանգասարյան), Հայաստանի երգչախմբային ընկերության երգչախմբի (խմբավար՝ Էմմա Ծատուրյան) և Ռուբեն Մաթևոսյանի կատարմամբ: «Հայաստանն» իր հաստատուն տեղը գրավեց Ռուբեն Մաթևոսյանի երգացանկում, իսկ 1985-ին արժանացավ տարվա լավագույն երգի համար Հանրապետական մրցանակին:

Եվ իսկապես՝ շուրջ մեղեդայնությամբ ու հայրենասիրական բարձր շնչով գրված «Հայաստանը» կոմպոզիտորի Ձոնն է առ Հայրենիք: Երգը տարածվեց շատ արագ և մեր օրերում էլ, չնայած իր պատկառելի տարիքին, ապրում է և թևածում ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ՝ Հայաստանի սահմաններից դուրս: Այն այսօր էլ սիրով են կատարում հայ երգիչներն ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ՝ արտասահմանում. թե՛ մեծ, թե՛ փոքր: Վստահ եմ, որ բոլորս հաստատ գիտենք այդ երգը: Սակայն վստահ եմ նաև, որ շատ քչերը գիտեն, թե ո՛վ է երգի հեղինակը:

Մեր երաժշտության պատմության մեջ քիչ չեն ստեղծագործությունները, որոնք այնքան են սիրվել ժողովրդի կողմից, որ այդ սիրո ճանապարհին «կորցրել են» իրենց հեղինակներին: Որպես ասվածի ապացույց վկայակոչեմ «Ձեյթունցիների քայլերգը», որը գիտե յուրաքանչյուր հայ մարդ: «Ձեյթունցիներ-

¹ Կ. Պետրոսյանի նվագախմբային, կամերային և երգչախմբային ստեղծագործությունների ցանկը տե՛ս հոդվածի վերջում:

րի քայլերգը», որպես հայ ժողովրդական երգ, արժանացել է հայ և օտարազգի կոմպոզիտորների ուշադրությանը: Մ. Եկմայանը քայլերգի հիման վրա արական երգչախմբի համար ստեղծել է a cappella խրոխտ խմբերգը՝ «Կեցցե Ձեյթուն» վերնագրով², իսկ 1974թ. Ալեքսանդր Հարությունյանը դաշնամուրի, լարային նվագախմբի և հարվածայինների համար գրված «Մեր հին երգերը» ռապսոդիայում, ի թիվս այլ երգերի («Բլբուլն Ավարայրի», «Արաքսի արտասուքը»), օգտագործել է քայլերգը՝ ստեղծելով սիմֆոնիզացված վարիացիաների նմուշ: Գրիգորի Կազաչենկոն «Ձեյթունցիների քայլերգի» մեղեդին օգտագործել է մեներգչի, երգչախմբի և սիմֆոնիկ նվագախմբի համար գրված առաջին «Հայկական սյուիտում», իսկ Միխայիլ Իպոլիտով-Իվանովը երգի մեղեդին 1894թ. օգտագործել է օր. 10 «Կովկասյան էսքիզներ» N 1 նվագախմբային սյուիտի առաջին շարքում՝ որպես «Սարդարի երթի» գլխավոր թեմա: Բոլորը գիտեն «Ձեյթունցիների քայլերգը», բայց հաստատ քչերը գիտեն, որ երգի մեղեդին հեղինակ ունի: Երգի մեղեդու հեղինակը Տիգրան Չուխաճյանն է. «Ձեյթունցիների քայլերգը» կյանքի կոչվեց 1862-ի Ձեյթունի դյուցազնամարտի կապակցությամբ կոմպոզիտորի և զեյթունցի հերոս բանաստեղծ Հարություն Չագրյանի համագործակցությամբ:

Նման ճակատագիր ունեցավ նաև «Որսկան ախպերը»: Շատերին է հայտնի այս ժողովրդական երգը, բայց բոլորը չէ, որ գիտեն, թե ո՞վ է բանաստեղծական տեքստի հեղինակը: Իսկ բանաստեղծության հեղինակն Ավետիք Իսահակյանն է...

Ինչևէ... Նույն ճակատագրին արժանացավ նաև «Հայաստան» երգը, որի երաժշտության հեղինակն է երևանցի, սակայն հանգամանքների բերումով՝ այսօր փրովիդենսցի կոմպոզիտոր, դաշնակահար, դիրիժոր, մանկավարժ, երաժշտական-հասարակական գործիչ Կոնստանտին Պետրոսյանը:

Ի՞նչ իմանար Կ.Պետրոսյանը, որ «Հայաստանի» ստեղծումից ընդամենը մի քանի տարի անց՝ 1995-ին, պիտի աշխատանքի հրավիրվեր հեռավոր ԱՄՆ, անդամակցեր ԱՄՆ կոմպոզիտորների լիգային: Սակայն Հայաստանից հեռու էլ պիտի շարունակեր գործել հանուն **ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ** ու ի շահ հայ երաժշտության: Պիտի համերգներ ունենար Նյու-Յորքի Կարնեգի հոլլում, Լինքոլն կենտրոնում, իսկ 1991-ին ՄԱԿ-ի Նյու-Յորքի կենտրոնական գրասեն-

² Որպես վերնագիր կոմպոզիտորն ընտրել է քայլերգի բանաստեղծական տեքստի վերջին քառյակի առաջին երկու բառերը, որն, իրականում, երգի իսկական ապոֆեոզն է, տրամաբանական շեշտը:

յակի սրահում ղեկավարեր Հայաստանի անկախության հռչակմանը նվիրված առաջին պատվո համերգը...

Ի՞նչ իմանար սրանից ճիշտ 72 տարի առաջ՝ 1946թ. օգոստոսի 12-ին, լույս աշխարհ եկած Կոնստանտին Պետրոսյանը, որ 1986-ին գրելու է աշխարհում առաջին ու դեռևս միակ Կոնցերտը ձայնի և ջազ-նվագախմբի համար, որը պիտի նվիրեր Խորհրդային Միությունում ջազի լավագույն կատարող Տաթևիկ Հովհաննիսյանին և որի պրեմիերան պիտի տեղի ունենար հենց նույն թվականին Վիլնյուսում՝ Տաթևիկ Հովհաննիսյանի և Վիլնյուսի կոնսերվատորիայի բիզ-բենդի կատարմամբ՝ հայտնի ջազային երաժիշտ, դիրիժոր, տարբեր ժանրերի ստեղծագործությունների հեղինակ, սաքսոֆոնահար և կլառնետահար Վլադիմիր Չեկասինի ղեկավարությամբ: Կոնցերտն ունեցավ մեծ հաջողություն Վիլնյուսում, Կաունասում, Ռիգայում և Թբիլիսիում, հաջողությամբ հնչեց 1986թ. ապրիլի 1-5-ը Մոսկվայում կայացած կոմպոզիտորների համամիութենական համագումարի ապրիլի 3-ի համերգին³:

1986-ին “Мелодия” ֆիրմայի թողարկած ձայնասկավառակի կազմի վրա կարդում ենք երաժշտագետ Լյուդաս Շալտյանիսի հետևյալ կարծիքը. «Ձայնի և ջազ-նվագախմբի Կոնցերտի ժանրը դեռևս չէր հանդիպել խորհրդային երաժշտական գրականության մեջ, այդ ստեղծագործությունը նմանօրինակը չունի նաև համաշխարհային ջազային պրակտիկայում: Կոմպոզիտոր Կոնստանտին Պետրոսյանին գյուտարարի ստեղծագործական դժվարություններն օգնեցին հաղթահարել մի քանի գործոններ: Առաջինը՝ հայ հնագույն ֆոլկլորի նրա խոր ընկալումն ու սերը դրա, շարականի արվեստի հանդեպ, ինչը դարձավ Կոնցերտի հիմքը: Երկրորդ՝ բիզ-բենդի հետ աշխատանքի մեծ փորձը, ինչը կոմպոզիտորի գիտելիքները հարստացրել էր ժամանակակից վերադաշնական բնագավառում, օգնեց գտնել տեմբրային վառ գույներ, նվագախմբային կատարման նոր հնարներ: Եվ երրորդ գործոնը՝ համագործակցությունը տաղանդավորագույն երգչուհի Տաթևիկ Հովհաննիսյանի հետ: Տաթևիկի երգեցողության մեջ լսվում են շարականների հայ միջնադարյան երգեցողության արձագանքները, նա, ասես, իր հնագույն երկրին և նրա մարդկանց է փոխանցում իր քնքշությունը, սերը, իսկ նրա ձայնի մաքրությունն ու ինքնատիպությունը կարելի է համեմատել լեռնային Հայաստանի օդի մաքրության

³ St' u Vestnik Soюза композиторов Армении, 1986, 1, Ереван, 1986, стр. 3. Հայաստանի կոմպոզիտորների միություն, X համագումար: Համագումարից համագումար. 1984-1990, Երևան, 1990, էջ 4:

հետ»⁴.

Ինձ մնում է Լյուդաս Շալտյանիսի թվարկած երեք գործոններին ավելացնել նաև չորրորդը՝ միգրացե ամենագլխավորը: Կոնցերտի հաջողության հիմքում ընկած էր Կ.Պետրոսյանի գեներտիկան՝ չէ՞ որ նրա հայրը՝ Հրանտ Պետրոսյանը, կանգնած էր Հայաստանում ջազի ակունքներում, և ջազը երիտասարդ կոմպոզիտորը գիտեր ծննդյան օրվանից...

Ինչևէ: Կոնցերտի հաջող դեբյուտից մեկ տարի անց՝ 1987-ին այն հասավ հեռավոր Կուբա՝ հնչեց Հավանայում: Եվս մեկ տարի անց՝ 1988-ին, Կոնցերտի նոտաները Մոսկվայում հրատարակում է «Советский композитор»-ը, իսկ քսան տարի անց՝ 2008-ին, արդեն վերածայնագրվում ձայնասկավառակի վրա հեռավոր ԱՄՆ-ում:

Այդ ամենը՝ հետո:

Իսկ մինչ այդ...

Մինչ այդ Կոնստանտին Պետրոսյանը Երևանում ստանում է փայլուն կրթություն՝ Երևանի Ռ. Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանում աշակերտում Էդուարդ Բաղդասարյանին, իսկ կոնսերվատորիայում՝ Գրիգոր Եղիազարյանին: Ի դեպ՝ Էդուարդ Բաղդասարյանը Գրիգոր Եղիազարյանի սանն էր, իսկ վերջինս էլ ավարտել էր Մոսկվայի կոնսերվատորիան՝ Ն.Յա. Մյասկովսկու դասարանը:

Կոնստանտին Պետրոսյանն իր համերգային գործունեությունը սկսում է տակավին 19 տարեկանում: 1965-1970 թթ. նա Երևանի «Մոսկվա» կինոթատրոնի նվագախմբի ղեկավարն էր, իսկ 1976-1980 թթ.՝ Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության էստրադային-սիմֆոնիկ նվագախմբի ղեկավարը, ինչպես նաև՝ Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության գեղարվեստական խորհրդի անդամ: Կատարողական համերգային գործունեությանը զուգընթաց զբաղվում է մանկավարժությամբ՝ 1976-1985 թթ. դասավանդում է իր հարազատ՝ Երևանի Ռ. Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանում:

Վաղ է ի հայտ գալիս Կ. Պետրոսյանի վարչական – կազմակերպական ձիրքը: 1973-1976 թթ. նա ՀԽՍՀ կուլտուրայի մինիստրության ժողովրդական ստեղծագործության տան գեղարվեստական ղեկավարն էր ու տնօրենի տեղակալը, իսկ 1985-1990 թթ. ղեկավարում է Հայաստանի կոմպոզիտորների

⁴ **Петросян К.** Концерт для голоса и оркестра, Татевик Оганесян и биг бенд Владимира Чекакина // “Мелодия”, 1986. **Гомцяян Н.** Мы недостаточно используем свой потенциал // “Голос Армении”, 29 марта, 2017.

միության Երաժշտական լրատվության և պրոպագանդայի կենտրոնը, որի գլխավոր նպատակն էր հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների պրոպագանդումը տարբեր միջոցառումների՝ երաժշտական փառատոների, շաբաթների, օրերի, համերգների, հեղինակային համերգների, հորեյանական երեկոների, ստուգատեսների, սեմինարների միջոցով, ինչպես նաև ազդագրային, լրատվական կատալոգների, բուկլետների և անոտացիաների ստեղծումը, հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների ձայնագրությունը “Мелодия” ֆիրմայում են:

1990–1993 թվականներին Կ. Պետրոսյանը Հայաստանի Խաղաղության ֆոնդի փոխնախագահն էր (նախագահն էր Էդվարդ Միրզոյանը). նրա անմիջական ջանքերով կազմակերպվում էր արտասահմանյան նյութական աջակցություն հայ մշակույթի գործիչներին, երիտասարդ երաժիշտներին հատկացվում էին խաղաղության ֆոնդի կրթաթոշակներ: Կազմակերպվեց անկախ Հայաստանում առաջին կինո-փառատոնը (Հարություն Խաչատրյանի հետ)...

Կ. Պետրոսյանի գործունեության բոլոր ոլորտները սերտորեն միահյուսված են ու դրանք դժվար է իրարից բաժանել: Նա միաժամանակ և՛ տաղանդավոր բազմաժանր կոմպոզիտոր է, և՛ շնորհալի դաշնակահար, և փայլուն դիրիժոր, և՛ անխոնջ երաժշտական-հասարակական գործիչ, և՛ հմուտ մանկավարժ:

20-րդ դարավերջից Կ. Պետրոսյանն իր բազմակողմանի երաժշտական գործունեությունը շարունակում է ԱՄՆ-ի Ռոդ Այլենդ նահանգում, մասնավորաբար՝ նահանգի մայրաքաղաք Փրովիդենսում: Այստեղ նա հիմնում է «Հայկական երաժշտական փառատոն» հայկական մշակութային կազմակերպությունը, որի ղեկավարն է մինչ օրս. իր կազմակերպած բազմաթիվ համերգներով նա ԱՄՆ-ում իրականացնում է ժամանակակից հայ երաժշտության պրոպագանդման շատ կարևոր ու շնորհակալ գործը: Նա Փրովիդենսի Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ հայկական առաքելական եկեղեցու մշակութային և երաժշտական բաժինների տնօրենն է: Ի դեպ՝ Փրովիդենսի Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցին Ռոդ Այլենդ նահանգի ամենահին հայկական եկեղեցին է, հնագույններից մեկը՝ ողջ ԱՄՆ-ում:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի սրբատառ կոնդակով, «Ի գնահատանք հայ մշակույթի, երաժշտության ասպարեզում, ինչպես նաև Ամերիկայի հայ համայնքի ազգային, եկեղեցական կյանքում երկար տարիների նվիրյալ ծառայությունների և վաստակի համար» Կ. Պետրոսյանը

պարգևատրվեց Հայ Առաքելական Եկեղեցու բարձրագույն պարգևով՝ «Սուրբ Սահակ – Սուրբ Մեսրոպ» շքանշանով, որը Փրովիդենսի Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցու 100-ամյակին նվիրված հանդիսավոր համերգի օրը կոմպոզիտորին հանձնեց Հայ Առաքելական Եկեղեցու Ամերիկայի Արևելյան թեմի առաջնորդ, Գերաշնորհ Տ. Խաթակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը:

Կոմիտասի մրցանակի դափնեկիր Կ. Պետրոսյանը Ռոդ Այլենդի հայկական երգչախմբի և Մասսաչուսեթս նահանգի Մեծ Վուստերի հայկական երգչախմբի հիմնադիրը և ղեկավարն է (պարգևատրվել է քաղաքի պատվավոր բանալիով), ինչպես նաև Բոստոնի հանրահայտ «Երևան» երգչախմբի և նվագախմբի երաժշտական ղեկավարը, Բոստոնում գտնվող Ամերիկայի հայկական թանգարանի երաժշտական ծրագրերի համակարգողը...

Միևնույն ժամանակ՝ նրա երաժշտությունը չի դադարում հնչել Հայաստանում: Բավական է նշել, որ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմակերպած «Հայ ժամանակակից երաժշտության փառատոնի» շրջանակներում 2014 թ. հոկտեմբերին Հայաստանում առաջին անգամ հնչեց Կ. Պետրոսյանի «Վոկալիզը» թավջութակի և նվագախմբի համար՝ Արամ Թալալյանի և Հայաստանի պետական երիտասարդական նվագախմբի կատարմամբ՝ Սերգեյ Սմբատյանի ղեկավարությամբ:

Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմակերպած «Պրեմիերա» փառատոնի շրջանակներում 2016 թ. ապրիլին Երևանում Արտաշես Գրիգորյանի կատարմամբ տեղի ունեցավ պրեմիերան Կ. Պետրոսյանի՝ մենանվագ ֆլեյտայի համար գրված Սոնատի, որը գրվել էր 2014-ին, ինչպես նաև հնչեցին «Հայրենի ղողանջներ» շարքից երեք՝ «Թամզարա», «Սոնա յար» և «Էսօր ուրբաթ պիտեր» a cappella խմբերգերը (2003):

ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի բարձր հովանու ներքո Երևանում 2018 թ. մարտի 5-9-ը կայացավ Հայ կոմպոզիտորական արվեստի IX փառատոնը, որը նվիրված էր Գրիգոր Եղիազարյանի ծննդյան 110-ամյակին: Բնականաբար՝ իր սիրելի Ուսուցչին նվիրված փառատոնի համերգներից մեկում հնչեց Կ. Պետրոսյանի փայտյափողային կվինտետը:

Հայրենիքը բարձր է գնահատել իր զավակի վաստակը. ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանի հրամանագրով 2013-ի մայիսին Կ. Պետրոսյանը պարգևատրվել է «Մովսես Խորենացի» մեդալով:

Վերջին տարիներին նկատելիորեն աշխուժացել է Հայաստանի կոմպոզիտորների միության և Կ. Պետրոսյանի՝ ՀԿՄ արտասահմանյան հանձնախմբի համանախագահի, համագործակցությունը: Դա պայմանավորված է նաև

այն հանգամանքով, որ 2013-ին Հայաստանի կոմպոզիտորների միության ղեկավարությունը ստանձնեց նրա համակուրսեցին, ընկերն ու համախոհը՝ տաղանդավոր կոմպոզիտոր Արամ Սաթյանը: Նրանց բարեկամությունը սկիզբ է առնում հեռավոր 1961 թվականից, երբ միասին կոմպոզիցիայի կախարդական աշխարհում առաջին, բայց խոստումնալից ու հեռանկարային քայլերն էին կատարում Երևանի Ռ. Մելիքյանի անվան երաժշտական ուսումնարանում՝ ՀՍՍՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր ու հմուտ մանկավարժ Էդուարդ Բաղդասարյանի դասարանում: Նրանց մարդկային ու ստեղծագործական բարեկամությունն անցավ տասնամյակների միջով, և այսօր էլ նպաստում է հայ ժամանակակից երաժշտության պրոպագանդային, որին ծառայում են երկուսն էլ՝ ինքնամոռաց ու սիրով: Եվ ինչպես խոստովանում է Ա. Սաթյանը. «Կ. Պետրոսյանը շատ մեծ գործ է կատարում ԱՄՆ-ում ժամանակակից հայ երաժշտության պրոպագանդան գործում: Լինելով ՀՀ քաղաքացի՝ նա ԱՄՆ-ում ներկայացնում է Հայաստանի կոմպոզիտորների միությունը, կազմակերպում է հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններին նվիրված համերգներ՝ հանդես գալով որպես դիրիժոր»⁵:

Կ. Պետրոսյանը Հայաստանում և ԱՄՆ-ում ծավալել է ստեղծագործական, կատարողական, համերգային և երաժշտական-հասարակական բազմակողմանի ու բազմադյուն գործունեություն, դարձել հայ երաժշտության դեսպանն ու պրոպագանդիստն Ամերիկյան մայրցամաքում, նրա մասին հոդվածներ են տպագրվել հայաստանյան և ամերիկյան տարբեր թերթերում և պարբերականներում (“The New York Times”, «Առավոտ», “Новое время”, “Голос Армении”, “The Armenian Mirror-Spectator”, “KNAR Cultural News”, “Observer”, “The Armenian Reporter Int'l”, “Apaga”, “The Providence Journal” ևն):

Այսօր էլ Կ. Պետրոսյանը նույն եռանդով շարունակում է իր ստեղծագործական բազմաժանր գործունեությունը: Վերջերս ավարտել է դաշնամուրային մի քանի գործեր, իսկ այժմ աշխատում է Ֆլեյտայի, կլառնետի և դաշնամուրի համար Տրիոյի վրա: Հուսանք, որ Տրիոն շուտով կլսենք Երևանում:

⁵ Արամ Սաթյանի հետ անձնական զրույցից:

КОНСТАНТИН ПЕТРОСЯН: ШТРИХИ К ПОРТРЕТУ

АННА АСАТРЯН, ЛИЛИТ АРТЕМЯН

Статья посвящена многогранной творческой деятельности основателя и бессменного руководителя армянской культурной организации “Армянский музыкальный фестиваль Род-Айленда”, директора культурного и музыкального департаментов церкви Святых Саака и Месропа Провиденса (США), основателя и дирижера армянских хоров штата Род-Айленд и города Вустер, штат Массачусетс, музыкального руководителя известного хора и оркестра “Ереван” в Бостоне, члена совета духовной музыки и координатора музыкальных программ Армянского музея в Бостоне, композитора Константина Петросяна.

Ключевые слова – Константин Петросян, композитор, песня “Айастан” (“Армения”) для солиста, хора и симфонического оркестра, концерт для голоса и джаз-оркестра, “Армянский музыкальный фестиваль Род-Айленда”.

KONSTANTIN PETROSSIAN: PORTRAIT OUTLINES

ANNA ASATRYAN, LILIT ARTEMYAN

The article covers multifaceted creative activity of the founder and permanent leader of “Armenian Music Festival” Armenian cultural organization (Rhode Island, USA), the director of the departments of culture and music at the Sts. Sahag and Mesrob Armenian Apostolic Church in Providence, the founder and director of the Armenian choirs in Rhode Island and the Worcester, Massachusetts, the musical director of Boston's well-known “Erevan” Chorale and Orchestra, and the coordinator of Armenian musical programs at the Armenian Museum of America (Boston), composer Konstantin Petrossian.

Key words – Konstantin Petrossian, composer, song “Hayastan” (“Armenia”) for soloist, choir, and symphony orchestra, concerto for voice and big band, “Armenian Music Festival”.

ՑԱՆԿ
ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ՆՎԱԳԱՆՄԱՅԻՆ, ԿԱՄԵՐԱՅԻՆ ԵՎ
ԵՐԳՉԱՆՄԱՅԻՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝⁶

Նվազախմբային ստեղծագործություններ

Ստեղծագործության անվանումը, նվիրում	Ստեղծման տարեթիվը	Առաջին կատարման տարեթիվը, վայրը և առաջին կատարողի(ների) անունը	Հրատարակություն
«Մտորումներ» սաքսոֆոնի և բիգ-բենդի համար	1964	1964, Մոսկվա, Կենտրոնական հեռուստատեսության և Համամիութենական ռադիոյի էստրադային-սիմֆոնիկ նվագախումբ, Թովմաս Գևորգյան (սաքսոֆոն), Յուրի Սիլանտև (դիրիժոր)	Ձեռագիր
«Գարնանային էսքիզ» շեփորի և նվագախմբի համար	1967	1967, Երևան, «Մոսկվա» կինոթատրոնի էստրադային նվագախումբ, Արմեն Աճեմյան (շեփոր), Կոնստանտին Պետրոսյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
Սիմֆոնիկ պոեմ նվագախմբի համար	1971	-	Ձեռագիր
«Ռեչիտատիվ» սիմֆոնիկ նվագախմբի համար	1972	-	Ձեռագիր
Կոնցերտ լարային նվագախմբի համար	1973	-	Ձեռագիր
«Գառնի» պիես բիգ-բենդի համար	1976	1976, Երևան, Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության (այսուհետ՝ ՀՌՀ) էստրադային-սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր

⁶ Կոնստանտին Պետրոսյանի ստեղծագործությունների ցանկը, որը կազմել է արվեստագիտության թեկնածու Լիլիթ Արտեմյանը, գիտական շրջանառության մեջ է դրվում առաջին անգամ:

«Թերթիկ ալբոմից» պիես նվագախմբի համար	1977	1977, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (ղեկրիժոր)	Ձեռագիր
«Զարթոնք» պիես նվագախմբի համար	1978	1978, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (ղեկրիժոր)	Ձեռագիր
«Տոթ կեսօր» պիես նվագախմբի համար	1978	1978, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Մելիք Մավիսակալյան (ղեկրիժոր)	Молодежная эстрада, репертуарный сборник для художественной самодетель- ности, N6 (228), Москва, изд. «Молодая гвардия», 1981, стр. 89-98
«Գարուն է կրկին» պիես տրոմբոնի և նվագախմբի համար	1978	1978, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Խոսրով Վարդանյան (տրոմբոն), Կոնստանտին Պետրոսյան (ղեկրիժոր)	Ձեռագիր
Վարիացիաներ ֆյուգելիոնի և նվագախմբի համար	1979	1979, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Հովհաննես Ազիզյան (ֆյուգելիոն), Կոնստանտին Պետրոսյան (ղեկրիժոր)	Ձեռագիր
Բալլադ կիթառի և նվագախմբի համար	1980	1981, Երևան, ՀՌՀՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Գրիգոր Մեքինյան (կիթառ), Կոնստանտին Պետրոսյան (ղեկրիժոր)	Ձեռագիր

Պրելյուդ դաշնամուրի և նվագախմբի համար	1983	1983, Երևան, ՀՌՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր), Մելիք Մավիսակալյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
Կոնցերտ ձայնի և բիգ-բենդի համար	1986	1986, Վիլնուս (Լիտվա), Վիլնյուսի կոնսերվատո- րիայի բիգ-բենդ, Տաթևիկ Հովհաննիսյան (մենակատար), Վլադիմիր Չեկասին (դիրիժոր)	Джазовые концертные композиции для биг-бэнда, Концерт для голоса и биг- бэнда Выпуск 5, партитура, Москва, изд. “Советский композитор”, 1988, стр. 3-138
Սոնետ դաշնամուրի և նվագախմբի համար, նվիրվել է «սիրելի տիկնոջը՝ Ժաննային»	1987	1987, Երևան, ՀՌՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր), Երվանդ Երզնկյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
«Երեք պիես» դաշնամուրի և նվագախմբի համար	1990	1990, Երևան, ՀՌՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր), Երվանդ Երզնկյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
«Մտորումներ» դաշնամուրի և նվագախմբի համար	1992	1992, Երևան, ՀՌՀ էստրադային-սիմ- ֆոնիկ նվագախումբ, Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր), Երվանդ Երզնկյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
«Էլեգիա» դաշնամուրի և նվագախմբի համար	1992	1992, Երևան, ՀՌՀ էստրադային- սիմֆոնիկ նվագախումբ,	Ձեռագիր

		Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր), Երվանդ Երզնկյան (դիրիժոր)	
Ռապսոդիա լարային նվագախմբի համար	1999	-	Ձեռագիր
Ֆանտազիա կիթառի և լարային նվագախմբի համար	2012	-	Ձեռագիր
«Վոկալիզ» թավջութակի և սիմֆոնիկ նվագախմբի համար	2014	2014, Երևան, Հայաստանի պետական երիտասարդական նվագախումբ, Արամ Թալալյան (թավջութակ), Սերգեյ Սմբատյան (դիրիժոր)	Հայ կոմպոզիտորների ստեղծագոր- ծություններ թավ- ջութակի և դաշնամուրի համար, Վոկալիզ թավջութակի և դաշնամուրի համար, Երևան, «Արմյուզիք» հրատ., 2016, էջ 30-35: Պետրոսյան Կ., Վոկալիզ սուպրանոյի և դաշնամուրի, թավջութակի և դաշնամուրի համար, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2018, էջ 8-13 (2 էջ ներդիր):
«Գյումրի» պիես ջազ նվագախմբի համար, նվիրվել է Հովհաննես Ավետիսյանին	2018	2018, Երևան, Հայաստանի ռադիոյի և հեռուստատեսության էստրադային-սիմֆոնիկ նվագախումբ, Երվանդ Երզնկյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր

Կամերային ստեղծագործություններ

Ստեղծագործության անվանումը, տեքստի հեղինակը, նվիրում	Ստեղծման տարեթիվը	Առաջին կատարման տարեթիվը, վայրը և առաջին կատարողի(ների) անունը	Հրատարակություն
Տրիո Ֆելետայի, ֆագոտի և դաշնամուրի համար	1964	1965, Երևան, Արմեն Ղասաբյան (ֆելետա), Կառլեն Մովսիսյան (ֆագոտ), Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր)	Ձեռագիր
Սոնատ ջութակի և դաշնամուրի համար	1965	1965, Երևան, Ալլա Բերբերյան (ջութակ), Սվետլանա Նավասարդյան (դաշնամուր)	Ձեռագիր
Լարային կվարտետ	1967	-	Ձեռագիր
Փայտյա-փողային կվինտետ N1	1971	1974, Երևան, Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնի փայտյա- փողային կվինտետ	Պետրոսյան Կ., Փողային կվին- տետ, Երևան, «Կո- միտաս» հրատ., 2018, 36 էջ (5 ծայն, 12 էջ ներդիր)
«Բնության լեզվով» վոկալ շարք՝ բարիտոնի և դաշնամուրի համար, խոսք՝ Գարիկ Բանդուրյանի	1974	1974, Երևան, Արտաշես Հայրյան (բարիտոն), Մինյոնա Տեր- Սիմոնյան (դաշնամուր)	Ձեռագիր
«Կարոտի կանչ» վոկալ շարք՝ սոպրանոյի և դաշնամուրի համար, խոսք՝ Սիլվա Կապուտիկյանի	1976	1977, Երևան, Ալիսա Հեքիմբաշյան (սոպրանո), Մինյոնա Տեր- Սիմոնյան (դաշնամուր)	Հայկական ոռ- մանսներ, Կարոտի կանչ վոկալ շարք, Երևան, «Սովետա- կան գրող» հրատ., 1984, էջ 129-137
Սոնատ մենանվագ ալտի	1978	1978, Երևան, Յուրի Մանուկյան	Пьесы для альта соло, Соната для

համար, նվիրվել է Յուրի Մանուկյանին		(ալտ)	альта соло, выпуск 2, Москва, изд. “Советский композитор”, 1981, стр. 25-31. Պետրոսյան Կ., Սոնատ մենա- նվագ ալտի հա- մար, Երևան, «Կո- միտաս» հրատ., 2018, 8 էջ:
Սյուիտ դաշնամուրի համար	1979	1979, Երևան, Սվետլանա Նավասարդյան (դաշնամուր)	Պիեսներ և սո- նատներ, դաշնա- կահարի համեր- գային ծրագիր, Սյուիտ, Երևան, «Սովետա- կան գրող» հրատ., 1984, էջ 169-179: Պետրոսյան Կ., Սյուիտ դաշնամու- րի համար, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2018, 12 էջ:
Սոնատ տրոմբոնի և դաշնամուրի համար	1984	-	Ձեռագիր
«Տաղեր» վոկալ շարք՝ բարիտոնի, թավջութ- կի, դաշնամուրի և հարվածայինների համար, խոսք՝ Պետրոս Դուրյանի	1984	1985, Երևան, Արտաշես Հայրյան (բարիտոն), Զավեն Վարդանյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր
«Մենախոսություն» վոկալ շարք՝ սոպրանոյի և դաշնամուրի համար, խոսք՝ Ռազմիկ Դավոյանի	1985	1985, Երևան, Էլլադա Չախոյան (սոպրանո), Գրիգոր Շահվերդյան (դաշնամուր)	Ձեռագիր
Սոնատ շեփորի և դաշնամուրի համար	1985	1986, Մոսկվա, Յուրի Բայան (շեփոր),	Պետրոսյան Կ., Սոնատ, Սկերցո շեփորի և դաշնա-

		Իգոր Յավրյան (դաշնամուր)	մուրի համար, Երևան, «Կոմի- տաս» հրատ., 2018:
Սոնատ մենանվագ ջութակի համար, նվիրվել է Վիկտոր Խաչատրյանին	1985	1985, Երևան, Վիկտոր Խաչատրյան (ջութակ)	Ձեռագիր
Սոնատ ֆագոտի և դաշնամուրի համար	1986	1986, Երևան, Կառլեն Մովսիսյան (ֆագոտ), Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր)	Պետրոսյան Կ., Սոնատ ֆագոտի և դաշնամուրի համար, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2018, 28 էջ (8 էջ ներդիր):
Փայտյա-փողային կվինտետ N2	1987	-	Ձեռագիր
«Երկխոսություններ» ջութակի և թավջութակի համար	1987	1987, Օդեսա (Ուկրաինա), Նատալյա Լիտվինովա (ջութակ), Սերգեյ Շոլց (թավջութակ)	Պետրոսյան Կ., Երկխոսություններ ջութակի և թավջու- թակի համար, Երևան, «Կոմի- տաս» հրատ., 2016, 28 էջ:
Սոնատ կլառնետի և դաշնամուրի համար	1988	1988, Երևան, Արգար Մուրադյան (կլառնետ), Կոնստանտին Պետրոսյան (դաշնամուր)	Ձեռագիր
Սոնատ ալտի և դաշնամուրի համար	1988	-	Ձեռագիր
Սյուիտ ֆլեյտայի և կլառնետի համար	1989	1989, Երևան, Կոմպոզիտորների միության պլենում, Արմեն Ղասաբյան (ֆլեյտա), Արգար Մուրադյան (կլառնետ)	Ձեռագիր

«Չորս մանրանվագ» լարային կվարտետի համար	1990	1990, Պրահա (Չեխոսլովակիա), «Գյուլբենկյան» լարային քառյակ (Պորտուգալիա)	Ձեռագիր
Սյուիտ Կամերային անսամբլի համար	1996	-	Ձեռագիր
Սոնատ գալարափողի և դաշնամուրի համար	1997	-	Ձեռագիր
«Դուետներ» կիթառի և ֆլեյտայի համար	2000	-	Ձեռագիր
Տրիո ֆլեյտայի, կլառնետի և դաշնամուրի համար	2002	-	Ձեռագիր
Սոնատ ֆլեյտայի և դաշնամուրի համար	2004	-	Պետրոսյան Կ., Սոնատ ֆլեյտայի և դաշնամուրի հա- մար, Երևան, «Կո- միտաս» հրատ., 2018, 28 էջ (8 էջ ներդիր):
Սոնատ հորդի և դաշնամուրի համար	2006	-	Պետրոսյան Կ., Սոնատ, Վոկալիզ հորդի և դաշնա- մուրի համար, Երևան, «Կոմի- տաս» հրատ., 2018, էջ 2-19 (2-5 էջ ներդիր):
Սոնատ մենանվագ ֆլեյտայի համար, նվիրվել է Արտաշես Գրիգորյանին	2014	2016, Երևան, Արտաշես Գրիգորյան (ֆլեյտա)	Պետրոսյան Կ., Սոնատ Մենանվագ ֆլեյ- տայի համար, Երևան, «Կոմի- տաս» հրատ., 2018, 12 էջ:

Նոկտյուտն ջութակի և դաշնամուրի համար, նվիրվել է Էդուարդ Բաղդասարյանի հիշատակին	2014	2014, Բոստոն (ԱՄՆ), Նոնե Մելիք (ջութակ)	Ձեռագիր
«Թամգարա» մարիմբայի համար	2016	-	Ձեռագիր
«Վոկալիզ» հորդյի և դաշնամուրի համար	2016		Պետրոսյան Կ., Սոնատ, Վոկալիզ հորդյի և դաշնամուրի համար, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2018 էջ 20-25 (6-7 էջ ներդիր):
Սերենադ թավջութակի և դաշնամուրի համար	2016	2017, Բոստոն (ԱՄՆ), Քեյթ Կայայան (թավջութակ), Սթիվեն Փորթեր (դաշնամուր)	Ձեռագիր
Օկտետ տրոմբոնների համար	2017	2017, Չիկագո (ԱՄՆ), Հյուսիսարևմտյան համալսարանի տրոմբոնների համույթ	Ձեռագիր
«Լիլիթի համար» դաշնամուրի համար, նվիրվել է Լիլիթ Արտեմյանին	2017	-	Ձեռագիր
Սկերցո շեփորի և դաշնամուրի համար	2018	-	Պետրոսյան Կ., Սոնատ, Սկերցո շեփորի և դաշնամուրի համար, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2018:

Երգչախմբային ստեղծագործություններ

Ստեղծագործության անվանումը, տեքստի հեղինակը, նվիրում	Ստեղծման տարեթիվը	Առաջին կատարման տարեթիվը, վայրը և առաջին կատարողի(ների) անունը	Հրատարակություն
Չորս ժողովրդական երգ a cappella երգչախմբի համար	1987	1987, Երևան, Խ.Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտի կանանց երգչախումբ, Արթուր Վերանյան (խմբավար)	Ձեռագիր
«Հայրենի դղանջներ» ժողովրդական երգերի շար կանանց երգչախմբի համար, a cappella	2003	2003, Երևան, «Կոմիտաս» երգչախումբ, Հովհաննես Միրզոյան (խմբավար)	Պետրոսյան Կ., «Հայրենի դղանջներ» ժողովրդական երգերի շար կանանց երգչախմբի համար, a cappella, Երևան, «Կոմիտաս» հրատ., 2016, 100 էջ:
«Մեր նոր Հայաստան» երգչախմբի և նվագախմբի համար, խոսք՝ Արամայիս Սահակյանի	2011	2011, Երևան, Հայաստանի պետական ակադեմիական երգչախումբ, Հովհաննես Չեքիջյան (խմբավար) և Հայաստանի պետական ֆիլիարմոնիկ նվագախումբ, Էդուարդ Թովիջյան (դիրիժոր)	Ձեռագիր